

Aleksandar Veliki i opsada grada Tira

Komesarović, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:594164>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Odsjek za povijest

Anamarija Komesarović

ALEKSANDAR VELIKI I OPSADA GRADA TIRA

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Povijest/Povijest umjetnosti

Mentor: doc. dr. sc. Lucijana Šešelj

Rijeka, rujan 2016.

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Grad Tir	3
3.	Antički izvori o Aleksandru Velikom	4
3.1.	Opsada Tira prema Arijanu	5
3.2.	Opsada Tira prema Plutarhu	8
3.3.	Tradicija pisanja prema Klitarhu	9
3.3.1.	Opsada Tira prema Diodoru Sikulskom	9
3.3.2.	Opsada Tira prema Kvintu Kurciju Rufu	12
4.	Analiza primarnih izvora	16
4.1.	Arijan	16
4.2.	Plutarh	17
4.3.	Diodor Sikulski	18
4.4.	Kvint Kurcije Ruf	19
5.	Rekonstrukcija bitke prema izvorima na realnom terenu	21
6.	Kako je Aleksandrov karakter utjecao na tok bitke	27
7.	Analiza bitke, prednosti i nedostaci zaraćenih strana	28
8.	Zaključak	32
9.	Literatura	33
10.	Internet izvori	34
11.	Slikovni prilozi	34

1. Uvod

Aleksandar Veliki, vladar Makedonije od 336. do 323. godine prije Krista, ističe se kao jedan od najutjecajnijih karizmatika, vojnih stratega i osvajača u ljudskoj povijesti. Njegove vojne taktike, usavršavanja i stvaranja novog oružja, a najviše njegova volja i sposobnost da pridobije druge ljude koji će djelovati za njegove ideje, gledaju se s divljenjem i zanimanjem.

Tema rada je jedna od njegovih ekspedicija, opsada grada Tira u sredozemnoj prednjoj Aziji. Aleksandar je došao pred grad Tir u siječnju 332. godine prije Krista. Za razliku od ostalih gradova na istočnoazijskoj obali, Tir se odbio u potpunosti pokoriti Aleksandru. Opsada je trajala mjesecima, pa je Aleksandar morao pribjeći brojnim idejama kako bi podložio Tirce svojoj vlasti.

Cilj rada je opisati opsadu grada Tira i njene posljedice. Kako bi se došlo do toga, bitno je objasniti vojnu taktiku i naoružanje Aleksandrove i tirske vojske. Uz tehnička postignuća dvaju vojski, važno je razumjeti i utjecaj karizme Aleksandra Velikog na ishod bitke. Usporedbom originalne vojne inženjerije dvaju zaraćenih strana, ali i analize Aleksandrovog karaktera, dobit će se širi uvid u obrambene sposobnosti Tiraca s jedne strane, i vojnu taktiku Aleksandrove vojske s druge strane.

Kako bi se došlo do željenih rezultata u radu će se koristiti primarni i sekundarni izvori. Četiri primarna izvora su: Arijan: „Aleksandrova vojna“, Kvint Kurcije Ruf: „Povijest Aleksandra Velikog makedonskog kralja“, Plutarh: „Usporedni životopisi“ (knjiga III), Diodor Sikulski: „Povijesna knjižnica“ (knjiga XVII). Arijan opisuje Aleksandrova osvajanja i daje jasne pretpostavke o njegovom načinu razmišljanja, zašto je odlučio napasti određeno područje i kako je to ostvario u vojnom smislu. Kurcije Ruf opisuje razvoj događaja i osvajanja, ali je specifičan po dramatičnosti i pretjerivanju. Njegovo djelo je bitno radi upoznavanja različitih načina pisanja povijesnih događaja u primarnim antičkim izvorima. Plutarhovi „Usporedni životopisi“ gotovo uopće nisu bitni za istraživanje vojnih sukoba, nego isključivo Aleksandrove ličnosti. Njegovo će djelo poslužiti u smjeru upoznavanja Aleksandrove osobnosti i posljedično odluka koje su utjecale su na ishod određenih situacija na bojnopolju. Diodor Sikulski o Aleksandrovim osvajanjima piše unutar veće cjeline. Njegov rad je, stoga, površan i često nekritičan budući da on nije mogao Aleksandrove pohode pisati u tančine i preispitivati svaku dvosmislenost starijih izvora. Za to nije imao vremena. Njegovo je djelo važno jer sadrži brojne detalje vezane uz naoružanje u opsadi Tira, koje se kod nikog drugog ne spominju.

Vojni pothvati Aleksandra su bili predmetom zanimanja brojnih znanstvenika i stručnjaka. Navedena tema je detaljno istražena i opisana mnogim znanstvenim radovima. Neki od sekundarnih izvora koji će se koristiti za pisanje rada su: Bill Yenne, *Alexander the Great: Lessons from History's Undefeated General*, St. Martin's Press, 2010.; Nick Sekudna, John Warry, *Alexander the Great: His Armies and Campaigns, 334-323 BC*, Osprey Publishing, 1998.; Duncan B. Campbell, *Besieged: Siege Warfare in the Ancient World*, Osprey Publishing, 2006.; Waldemar Heckel, *The Wars of Alexander the Great, 336 -323 BC*, Osprey Publishing, 2002.; Lance B. Kurke, *The Wisdom of Alexander the Great, Enduring Leadership Lessons from the Man Who Created an Empire*, AMACOM, 2004. Navedena literatura će se koristiti kao nadogradnja na primarne izvore, u smislu da će dodatno objasniti događaje, razloge ili načine djelovanja.

Rad će se sastojati od nekoliko dijelova: u prvom dijelu bit će opisan grad Tir, njegovo društvo i geostrateški položaj. Drugi dio će se sastojati od tijeka opsade grada temeljenog na primarnim izvorima, nakon čega slijedi analiza njihova kredibiliteta. Nadalje, dolazi se do opisa bitke na realnom terenu, zatim način utjecaja Aleksandrova karaktera na bitku, i na samom kraju analiza naoružanja i korištenih taktika, uzroka i posljedice događaja. Razumijevanje ovih postavki shvaća se kao jedno od važnih pitanja u cijeloj povijesnoj znanosti, zbog toga što su bitno utjecale na daljnje Aleksandrove podvige, ali i cjelokupnu antičku povijest.

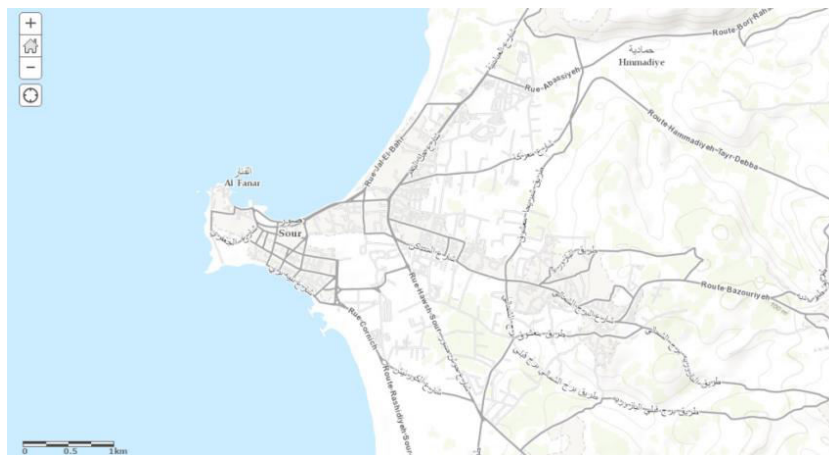

Sl. 1. Karta istočnog Sredozemlja 333. godine prije Krista (www.ancient.eu/map/)

2. Grad Tir

Grad Tir se nalazi u jugozapadnoj Aziji na istočnoj obali Sredozemnog mora. Područje na kojemu se nalazi naziva se Levant (franc. *lever*, "rasti", kao izlazak sunca, što označava istok¹), jedno od strateški najvažnijih područja u Sredozemlju zbog uloge dodirne točke Sredozemnog mora i Bliskog Istoka. Posljedično se na ovom području brzo razvila trgovina.

Tir je fenički grad koji se sastoji od dva dijela: starog grada Ushua (osnovan 2750. godine prije Krista) na kopnu, i mlađeg Tira („stijena“). Mlađi Tir se nalazi na otočiću nadomak starog grada, morem udaljen oko 800 metara. Trgovina se brzo razvijala u oba centra, ali je Tir s vremenom postajao bogatiji i napredniji od Ushua. Zlatno doba Tira je 10. stoljeće prije Krista. Tir je pod vladarima Abibalom i Hiramom (10. stoljeće prije Krista) doživio religijski preporod. Oni su popularizirali boga *Melqarta* (pandan mu je grčki Heraklo), koji se počeo štovati više od dotad tradicionalnih bogova. Njegovo prvenstvo (čije ime znači „Kralj Grada“) oduzelo je moć svećenicima tradicionalnog panteona bogova jer ga se štovalo u sklopu kraljevske palače. Rezultat je bilo povećanje bogatstva palače, a time i cijelog grada. Ovakva vjerska politika potaknula je jačanje veza između ljudi u gradu, a time ih jasnije odredila i razlikovala od ostalih gradova-država Fenikije. Kralj je uveo i novu svečanost slavljenja *Melqarta* svake godine u proljeće. Festival se nazivao *egersis*, a kako bi naglasio njegovu važnost, svi stranci su morali napustiti grad za vrijeme trajanja svečanosti. Upravo je ova manifestacija i njena važnost za Tirce bila jedan od povoda pada njihova grada.²

Sl. 2. Topografska karta Tira danas

(www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=a72b0766aea04b48bf7a0e8c27ccc007)

¹ Encyclopædia Britannica, The Editors of Encyclopædia Britannica, Levant, URL: <http://www.britannica.com/place/Levant>, pristupljeno: 6.6.2016.

² Ancient History Encyclopedia, Joshua J. Mark, Tyre, URL: <http://www.ancient.eu/Tyre/>, pristupljeno: 6.6.2016.

3. Antički izvori o Aleksandru Velikom

Aleksandrove podvige, a među njima i osvajanje Tira zabilježili su mnogi antički, grčki i rimski autori. Neki od najpoznatijih su Diodor Sikulski, Kvint Kurcije Ruf, Lucije Flavije Arijan i Plutarh. Naime, oni su pisali nekoliko stoljeća nakon Aleksandrova života. Za svoje tekstove koristili starije izvore, one Klitarha, Ptolomeja, Aristobula, Nearha itd., ljudi koji su živjeli u Aleksandrovo vrijeme. Oni su svi koristili još stariji izvor, „Aleksandrova djela“ autora Kalistena, koji je bio službeni povjesničar Aleksandrovih pohoda. Sva djela autora iz vremena 4. stoljeća prije Krista su izgubljena.³

Ptolomej je bio Aleksandrov prijatelj i pratitelj na pohodima. Iako je bio u vojsci, pamti ga se kao političara. U vrijeme pisanja svoje knjige bio je satrap, a od 306. godine prije Krista i kralj Egipta. Svoje je memoare pisao tokom osvajačkih kampanja. Djelo je objavio oko 300. godine prije Krista. Uglavnom se koncentrirao na opis ratova i sukoba. Aristobul je prijatelj Aleksandrova oca Filipa i njegov pratitelj u osvajanjima. Najvjerojatnije je bio vojni inženjer jer se ne spominje niti u jednoj borbi. Svoj je memoare, kao i Ptolomej, pisao tokom pohoda.⁴

Ova dva autora glavna su podloga na koju se oslanja Arijan pri pisanju „Aleksandrove vojne“. U uvodu svoga djela piše kako je za glavne izvore koristio djela Aristobula i Ptolomeja zbog toga što su oni bili izravni svjedoci događajima. Naročito je vjerovao Ptolomeju pošto je ovaj u vrijeme pisanja bio kralj. Mislio je stoga kako bi mu bila sramota lagati, pa je pretpostavio da je njegovo djelo u potpunosti istinito.⁵

³ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 22.6.2016.

⁴ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 22.6.2016.

⁵ Arr. *Anab.* 1.1.

3.1. Opsada Tira prema Arijanu

Aleksandar je nakon pobjede kod Isa zauzeo feničke gradove Biblo i Sidon pa krenuo prema Tiru. Na putu su ga presreli tirski poslanici i rekli da su odlučili učiniti što god im Aleksandar bude zapovjedio. Aleksandar ih je pohvalio te iznio želju da pohoditi grad i prinese žrtvu Heraklu.⁶

Tirci nisu htjeli pustiti u grad ni Makedonce ni Perzijance, na što se Aleksandar razljutio i održao govor svojim pouzdanicima zašto treba zauzeti grad Tir.⁷

Govorio je kako kretanje prema Egiptu nije sigurno dok je Tir perzijski, isto kao što ne bi bilo sigurno pustiti Egipat ili Cipar prije odlaska na istok. To ne bi bilo pametno zato što bi Aleksandru za leđima ostao neprijatelj koji može otpočeti rat u Heladi. Ona je bila problem jer se Lakedemonjani nisu podložili makedonskoj vlasti, a Atena je pristala uz njih samo iz straha. Osvajanjem Tira Aleksandar bi dobio cijelu Fenikiju i njeno brodovlje. Tada bi i Cipar pristao uz njih i Makedonci bi imali svu prevlast na moru, čime bi i osvajanje Egipta bilo lakše. Krajnjim osvajanjem Egipta, i općenito prostora na zapadu, oni će moći sa sigurnošću krenuti prema istoku.⁸ Tada je Aleksandar usnuo san u kojem mu se prikazao Heraklo koji ga prima za ruku i vodi u grad. Protumačio je da će s teškoćom zauzeti grad, jer je i Heraklo svoja djela izvršavao s velikim naporima. Kako je grad je bio otok i opkoljen visokim zidinama, a Tirci su bili moćniji na moru, on je odlučio sagraditi nasip od obale do grada preko plitkog morskog tjesnaca. More uz obalu je bilo plitko i muljevito, a dalje prema gradu dubina je iznosila 3 hvata. Nasip je gradio od obilja kamenja i drveta. Kolce su mogli bez muke duboko zabiti u mulj koji se ponašao kao vezivno tkivo. Aleksandar je razgovorima i novčanim darovima nastojao olakšati muku onima koji su se odlikovali vrsnoćom pri poslu. Uz obalu je posao lako napredovao, ali kako su se približavali gradu, radnici su trpjeli od tirskih strijela sa zidina. Tada su Makedonci na vrhu nasipa podigli dvije kule i na njih postavili hitala, a kao zaštitu za radnike duž nasipa su postavili sirove i strojene kože kako bi ih zaštitili od strijela napadača.⁹ Tirci su tada odlučili napasti nasip. Konjsku su lađu napunili suhim granjem i lako zapaljivim gorivom te učvrstili dva jarbola na kljunu i naokolo ih ogradili što širom ogradom da tamo smjeste slame, borovine, smole i sumpora. Na dva su jarbola pričvrstili dvije jedrenice o koje su objesili kotlove s tvarima za potpaljivanje vatre. U krmu su utovarili pritegu da se kljun broda podigne uvis pri plovidbi. Kada su dočekali

⁶ Arr. *Anab.* 3. 15.

⁷ Arr. *Anab.* 3. 16.

⁸ Arr. *Anab.* 3. 17.

⁹ Arr. *Anab.* 3. 18.

povoljan vjetar, privezali su kod krme lađu uz trijere te brod vukli prema nasipu. Kod nasipa su bacili vatru u gorivo i pobjegli plivajući. Plamen s tirske lađe je uhvatio makedonske kule na molu. Tirci su se usidrili u blizini nasipa i s trijera strijeljali radnike te zapalili ostale strojeve koje vatra nije uhvatila. Nakon ovog događaja, Aleksandar je naložio da se nasip proširi kako bi obuhvatio više kula. Zapovjedio je i da vojni inženjeri izgrade nove strojeve. Tada je otišao u Sidon po trijere jer je uvidio da zauzimanje neće biti moguće dok Tirci vladaju morem.¹⁰ Aleksandar je dobio brodovlje gradova Arda, Bibla i Sidona, pa je tako imao 80 feničkih brodova. S Roda su došle trijere i jedna lađa stražarnica, a iz Sola i Likije još 10 trijera. Iz Makedonije je doplovila jedna pentekontora, a s Cipra je došla pomoć od 120 brodova. Pomoć je Aleksandru došla i u obliku 4000 helenskih plaćenika s Peloponeza. Odlučio je krenuti brodovljem iz Sidona za Tir. Kada se približio, jedno je vrijeme stajao na pučini želeći izazvati Tirce na otvorenu pomorsku bitku, ali ovi nisu izlazili iz svojih luka. Oni su zakrčili ulaze u svoje luke gusto stisnutim trijerama kljunova okrenutih pučini. Aleksandrovi pokušaji da se probije nisu bili uspješni. Zapovjedio je Cipranima da posjedaju grad pred lukom na sjeveru, a Feničanima pred lukom na jugu.¹¹ Graditelji iz Fenikije i s Cipra podigli su brojne ratne strojeve koje su postavili na nasip, na teretne lađe i na trijere. Nasip je sada bio dovršen, pa je Aleksandar naložio da se strojevi na njemu, ali i na brodovima približe tirskim zidinama. Branitelji su na zidinama podigli drvene kule na kruništima te se odande borili običnim i vatrometnim strijelama. Mnogo su kamenja pobacali u more pred zidine viske 150 stopa, pa se Aleksandrovim lađama nije bilo lako približiti. Napadačima je bilo teško maknuti tu prepreku, jer su bili na udaru neprijatelja. Stanovnici grada su se borili i tako što su rezali užad usidrenim trijerama. Na to je Aleksandar brodove sidrio lancima. Tirci su se zatim odlučili za napad na ciparske brodove na sjevernoj strani otoka. Dugo su vremena sjevernu luku zatirali jedrima kako neprijatelj ne bi vidio pripreme u tijeku. Opremili su tri pentere, tri terere i sedam trijera s najboljim ljudima. Kada su krenuli iz luke prema Cipranima, veslali su bez pokliča zapovjednika, a zatim navalili svom žestinom.¹² Napad je bio neočekivan, potopili su tri pentere ciparski kneževa, a ostale potiskivali na žal i razbijali. Na to je Aleksandar zapovjedilo da se brodovi usidre ispred sjeverne luke kako drugi tirski brodovi iz njih ne bi mogli otploviti. Kada su oni u gradu vidjeli približavanje napadačkih brodova, vikom su upozoravali svoje neka se vrate. Nakon što su tirski brodovi opazili pomoć koja stiže Cipranima, krenuli su natrag u luku, ali je samo mali broj uspio da u

¹⁰ Arr. *Anab.* 3. 19.

¹¹ Arr. *Anab.* 3. 20.

¹² Arr. *Anab.* 3. 21.

nju uđe, na ostale je Aleksandar naletio i uništio ih. Pokolj tada nije bio velik jer su se Tirci spasili plivanjem u luku. Aleksandar je nakon ovog incidenta krenuo napadati južni dio zida koji se činio slabijim. Na tom je mjestu pokušao ući u grad, ali su ga Tirci odbili.¹³ Nakon tri dana čekanja tišine bez vjetra, Aleksandar se opet približio gradu brodovima s ratnim spravama i srušio velik dio zida. Tada zapovjedi da se prolomu na zidinama približe brodovi s ljestvama kako bi njegova vojska mogla ući u grad. Na jednom od tih brodova bio je zapovjednik Adamet, a u drugom pješачki odred. Zapovjedi potom da jedan dio trijera plovi prema objema lukama i pokuša proći obranu, dok se Tirci bave probojem na zidu. Brodovima sa strojevima i strijelama zapovjedi da plove oko grada i da se usidre na dohvatu strijela, da Tirci, sa svih strana gađani, ne bi znali kamo da se okrenu. Nakon toga Aleksandar prebaci ljestve uza zid. Zapovjednik Adamet se prvi popeo do zidina, a Aleksandar ga je slijedio. Adamet je zatim bio pogođen kopljem i poginuo. Aleksandar je krenuo preko kruništa zidinama prema kraljevskom dvoru.¹⁴ Potrgavši lance zatvarače, Feničani su silom ušli u luku na jugu gdje su razbijali tirske brodovlje. Ciprani su ujedrili u luku na sjeveru koja nije imala zatvarače, te na toj strani odmah osvojili grad. Nakon proboja, Tirci su se povukli kod Agenorja. Tu ih je Aleksandar napao, jedne ubijao, druge progonio. Makedonci su bili gnjevni na Tirce zbog dugotrajne opsade i ubijenih makedonskih poslanika (Tirci su ih ubili bacivši ih sa zidina u more da svi vide). Tiraca je poginulo oko 8000, Makedonaca u posljednjem jurišanju 20, a za vrijeme čitavog posjedanja do 400. Neki Tirci su se sklonili u Heraklovo svetište, među njima i sam kralj Tira, Azemilk, te svečani poslanici iz Kartage. Njima je Aleksandar oprostio, a ostale zarobio te ih prodao u roblje, njih do 30 000. Nakon svega, Aleksandar je prikazao žrtvu Heraklu i priredio svečanu povorku sa svojom vojskom. Hramu je posvetio stroj kojim je srušio zid, a Heraklu tirske brod koji je osvojio u navali.¹⁵

¹³ Arr. *Anab.* 3. 22.

¹⁴ Arr. *Anab.* 3. 23.

¹⁵ Arr. *Anab.* 3. 24.

3.2. Opsada Tira prema Plutarhu

Nakon bitke kod Isa, Aleksandar je odlučio zagospodariti priobaljem. Ciprani i Fenički gradovi su mu se odmah predali, svi osim Tira. Dok je opsjeđao Tir sedam mjeseci, nasipima i ratnim strojevima, te s tristo lađa, vidje u snu Herakla kako mu pruža desnicu sa zida i vodi ga prema gradu. Mnogima od Tiraca ukazao se u snu Apolon govoreći da odlazi Aleksandru. Na to su oni okružili njegov kip užadi i prikovali ga za prijestolje. Aleksandar u snu vidje drugu viziju u kojoj mu se satir podruguje izdaleka. Kada bi ga htio uhvatiti, izmakao mu je. Pošto je mnogo trčao za njim, napokon ga dobi u ruke. Gataoci su mi, rastavivši ime satira, rekli „Tvoj će biti Tir“.¹⁶

U toku osvajanja, gatar Aristandar prislonio je žrtvu klanicu. S velikim je pouzdanjem naglasio kako će grad biti osvojen onog mjeseca u kojem se nalaze. Na to nastala podrugivanje i smijeh, jer je bio zadnji dan toga mjeseca. Aleksandar naredi da se taj dan ne računa kao trideseti, već kao dvadesetosmi u mjesecu. Nakon toga počne udarati na zidine snažnije nego ikada. Tirci se više nisu mogli braniti, a Aleksandar je zauzeo grad istog dana.¹⁷

¹⁶ Plut. *Alex.* 3. 24.

¹⁷ Plut. *Alex.* 3. 25.

3.3. Tradicija pisanja prema Klitarhu

Za razliku od Arijana i Plutarha, Diodor Sikulski i Kvint Kurcije Ruf, svoja su djela o Aleksandru Velikom pisali prema Klitarhu, autoru knjige „Povijest Aleksandra“. Klitarh je živio u Aleksandriji u 4. stoljeću prije Krista, a svoje je djelo izdao između 310.-301. godine prije Krista. Najvjerojatnije je kao osnovni izvor koristio je djela Kalistena (do 329. godine prije Krista), Onesikrita i Nearha. Razlikuje se od ostalih autora jer je veliku brigu posvetio skupljanju priča svjedoka i veterana Aleksandrovih bitaka.¹⁸

Kurcije Ruf i Diodor razlikuju se u stilu pisanja, ali su sadržajem veoma bliski. Obojica prepričavaju priče koje su svjedočenja vojnika, a koja koristi gotovo isključivo Klitarh. Nasljeđe Klitarha je bitno zbog detalja o Aleksandrovim putovanjima, oni se u suprotnom ne bi poznavali. Dijelovi njihova rada se ne temelje na sigurno provjerenim činjenicama. Sastoje se od romantičnih detalja, psihološkog portreta i fantastičnih priča. Klitarh, a prema njemu i Diodor Sikulski i Kurcije Ruf, nisu loši izvori, ali se smatraju manje uvjerljivima, za razliku od Arijana, koji je kao glavne izvore imao Ptolomeja, Aristobula itd., izravne svjedoke događaja na visokim pozicijama, te je bio objektivniji i kritičniji u pisanju.¹⁹

3.3.1. Opsada Tira prema Diodoru Sikulskom

Nakon pobjede kod Isa Aleksandar je krenuo prema Egiptu. Došao je u Fenikiju u kojoj su stanovnici njenih gradova voljno prihvatili novu vlast.²⁰ Došavši pred Tir, želio je prinijeti žrtvu Heraklu, ali mu Tirci nisu dopuštali da uđe u grad. Aleksandar je postao ljut i zaprijetio silom, ali stanovnici su se bezbrižno suočili s vjerojatnošću opsade. Htjeli su zadovoljiti Dareja i ostaviti vjernost njemu nedirnutu, misleći da će tako primiti velike darove u zamjenu za naklonost. Ovime bi prisilili Aleksandra na tešku i mukotrpnu misiju, čime bi dali Dareju vremena za vojne pripreme. U isto vrijeme su bili sigurni u snagu svog otoka i vojnu spremnost. Uz to, nadali su se pomoći svojih kolonista, Kartažana. Aleksandar je uvidio kako će grad biti teško osvojiv s mora, zbog ratnih strojeva na njegovim zidinama i zbog flote koju je posjedovao. S kopna ga nije bilo moguće podložiti zbog toga što je otok, na kojemu je grad ležao, udaljen četiri osmine milje od kopna. Na kopnu je Aleksandar uništio Stari Tir, a zatim

¹⁸ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 23.6.2016.

¹⁹ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 23.6.2016.

²⁰ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 40. 2.

zaposlio desetine tisuća ljudi da nose kamenje kako bi izgradio nasip preko mora do otoka.²¹ Na početku gradnje, Tirci su plovili uz nasip i rugali se Aleksandru, pitajući ga da li misli da će dobiti Posejdonovu pomoć. Kako je nasip rastao, Tirci su odlučili poslati svoju djecu, žene i starce u Kartagu. Mlade su postavili da brane zidine, a svojih 80 trijera pripremili za pomorsku bitku. Imali su mnogo katapulta i ostalih strojeva za obranu od opsade. Mogli su lako načiniti još, jer je bilo puno inženjera i obrtnika koji su živjeli u gradu. Oni su izrađivali različite vrste novih strojeva, tako da je cijeli zid bio pokriven njima, a najviše ih je bilo na mjestu gdje se nasip približavao gradu.²² U jednom trenutku, val je bacio veliku morskou neman na makedonski nasip. Sudarila se u njega, ali ga nije oštetila. Dugo je vremena ostala naslanjajući jedan dio tijela na mol, a zatim je otplivala.²³ Ovaj čudan događaj Makedonci i Tirci su protumačili kao znak da će im Posejdon doći u pomoć.²⁴ Bilo je drugih čudnih događaja koji su širili nedoumicu među ljudima. Kod Makedonaca, za vrijeme podijele namirnica, potrgani su komadi kruha bili krvavi. Kod Tiraca, jedan je stanovnik imao viziju u kojoj mu je Apolon rekao da će napustiti grad. Tirci su se toliko uplašili da su odlučili vezati kip Apolona za bazu zlatnim lancima, tako mu ne dopuštajući da ode.²⁵

Kako je nasip napredovao, Tirci su se uplašili i počeli napadati radnike s lađa katapultima i strijelama. U napadima su ozlijedili i ubili nemali broj ljudi. Radnici su ih dočekali nezaštićeno i neočekivano. Kada je Aleksandar to opazio, krenuo je prema ulazu u luku kako bi je zatvorio onima koji su vani, ali je većina tirskih lađa ipak uspjela pobjeći. Aleksandar je nastavio s radovima na molu i zaštitio svoje radnike tankom zavjesom brodova. Kada se radovima bližio kraju, nasip je oštetio snažan sjeverozapadni vjetar. Nakon toga, Aleksandar je razmišljao o odustajanju, ali ga je ambicija tjerala da nastavi. Snagu valova je razbio postavljajući veliko granje uz mol koje ga je štitilo. Popravio je oštećeni dio i postavio tornjeve na čelo nasipa, pa napao zidine s kamenobacačima, a lagane katapulte usmjerio protiv ljudi stacioniranih na kruništima. Pridružili su im se strijelci i praćkaši. Na taj način Aleksandar je ranio mnoge Tirce.²⁶

Tirci su imali inženjere koji su osmislili genijalne protumjere makedonskim napadima. Protiv projektila katapulta su napravili kotač s mnogo zubaca. Taj se vrtio pokretan nekim uređajem, tako uništavajući ili odbijajući projekte. Kamenje koje je dolijetalo s kamenobacača su hvatali u meki materijal i tako slabili njihovu silu. U vrijeme tih napada, kralj je jedrio uokolo

²¹ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 40.

²² Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 41.

²³ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 41. 5.

²⁴ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 41. 6.

²⁵ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 41.

²⁶ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 42.

grada ispitujući ga, pa zaključio da će grad napasti odjednom, i s mora i s kopna. Želeć više osigurati svoje zidine, Tirci su sagradili još jedan, unutarnji zid, udaljen od prvog 5 lakata. Bio je 10 lakata debeo, a u prolaz između zidova su nabacali kamenje i zemlju. Aleksandar je vezao trijere, na njih postavio svoje ratne strojeve i uspio razbiti jedan dio zida. Kroz taj prolaz Makedonci su pokušali ući, ali su ih Tirci odbili. Nedugo nakon toga, nasip je bio dovršen, grad je bio povezan s kopnom. U razini zidina se vodila žestoka borba. Tirci su se ponovo oslonili na genijalnost svojih inženjera koji su osmislili nova oružja. Napravili su velike trozupce s bodljama kojima su napadali osvajače na tornjevima. Kad bi bodlje zapele u štitovima, povlačili bi trozupce natrag. Tada bi žrtve bile izložene napadima strijelaca, ili, ako su se držale štitova, nakon povlačenja bi pale s tornjeva. Drugi su bacali riblje mreže na Makedonce koji su prelazili most, a zatim ih povlačili kako bi ovi pali na zemlju.²⁷ Smislili su još jedan izum. Oblikovali su brončane i željezne štitove i napunili ih pijeskom i ugrijali na snažnoj vatri. Njega bi bacali na napadače. Vreli pijesak bi ušao između kože i oklopa i palio kožu. Makedonci bi s nepodnošljivom agonijom poludjeli i umrli. Tirci su lijevali vatru i bacali koplja i kamenje na napadače i tako smanjili njihove snage. Spuštali su dugačke jarbole s konkavnim oštrim rubovima i s njima rezali užad koja je podupirala ovna i time mu onemogućili rad. Praznili su velike mase užarenog metala na napadače, a s „gavranima“ i „željeznim rukama“ gurali ih s tornjeva.²⁸ Ovim radikalnim metodama, borba je postala veoma žestoka. Aleksandar je napadao zidine kamenobacačima, a konstantnim je napadom strijelaca na drvenim tornjevima poubijao mnoge Tirce. Kao odgovor na katapulte, branitelji su imali mramorne kotače koji su odbijali projekte. Kako bi zaštitili zidove, na njih su stavljali morsku travu natrpanu u koži. Ona je ublažila udarce kamenja. Tirci su se žestoko i hrabro branili i pokazali se dobro osigurani sredstvima obrane. Jedan od makedonskih zapovjednika, zvan Adamet, izdržao je gnjev Tiraca s velikom hrabrošću i tako poginuo junački, ubijen kada mu je sjekira rascijepala lubanju. Nakon svega, Aleksandar je uvidio da Tirci drže situaciju pod kontrolom, pa mu je prva pomisao ponovno bila odustati i krenuti na Egipat. Na to se nije odlučio, jer bi odustati bilo beščastan čin s obzirom na veličinu operacije.²⁹ Odlučio se za sveopći napad pozvavši svoje Makedonce na borbu. Napao je i s mora i s kopna. Vidio je da je zid na jednoj strani slabiji nego drugdje. Tu je naredio dolazak povezanim trijerama s najboljim ratnim oružjem. Nakon toga je napravio veoma smion podvig. Preko drvenog je mosta s tornja prešao na zidine. Naredio je Makedoncima da ga

²⁷ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 43.

²⁸ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 44.

²⁹ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 45.

slijede. Na putu po zidinama ubio je mnoge branitelje. Simultano, u drugom dijelu grada ovan je razbio veliki dio zida. Kada su Makedonci ušli kroz ta dva prolaza, grad je bio zauzet. Tiraca su ubili oko 7 000. Aleksandar je prodao ženu i djecu u roblje te razapeo sve muškarce spremne za vojsku. Njih oko 2 000. Iako je mnogo Tiraca otišlo u Kartagu, onih koji su ostali je bilo više od 13 000. Tir je tako pao nakon opsade duge sedam mjeseci. Aleksandar je maknuo zlatne lance i okove s Apolonova kipa i zapovjedio da se boga naziva *Apollo Philalexander*. Prinio je velike žrtve Herkulu, nagradio ljude koji su se istakli u borbi i pokopao preminule. Za kralja Tira je postavio čovjeka zvanog *Ballonymus*.³⁰

3.3.2. Opsada Tira prema Kvintu Kurciju Rufu

Već je čitava Sirija i Fenikija bila u rukama Aleksandra kada je došao pred grad Tir. Činilo se da će Tir zbog svoje veličine i slave prihvatiti radije savezništvo s Aleksandrom već njegovu vlast. Tirski poslanici su mu donijeli zlatni vijenac i živež iz grada. On je darove prihvatio i izrazio želju da prinese žrtvu Heraklu. Poslanici su mu odgovorili kako može prinijeti žrtvu Heraklu u Starom Tiru. Na to kralj nije mogao zadržati srdžbe nad kojom i inače nije bio gospodar i zaprijetio im da će ući u grad kao neprijatelj ili kao gospodar. Poslanici su time bili otpušteni, a kada su se vratili u grad, počeli su nagovarati svoje sugrađane da prime Aleksandra, ali su oni odlučili podnijeti Aleksandrov napad. Grad je od kopna dijelio tjesnac širok četiri stadija, izvrgnut afričkom vjetru. Makedonci su se spremali povezati otok s kopnom gradnjom nasipa. Naime, afrički je vjetar svaku započetu gradnju potkapao udarcima mora. Druga poteškoća Makedoncima je bilo duboko more uz zidine grada. Teški se hitci nisu mogli upućivati negoli s brodova. Aleksandar nije imao brodove, a čak i da ih je imao, lako su se mogli zaustaviti strijelama. Baš u vrijeme dolaska Aleksandra, u Tir su pristigli izaslanici Kartažana da slave godišnju svetkovinu. Oni su podržali Tirce u opsadi govoreći kako će im iz Kartage stići pomoć. Kako su se odlučili za rat, na zidove su postavili hitala, podijelili oružje mladima, a radnike razmjestili po radionicama. Počela su se izrađivati nova oružja, željezne kuke i „gavrani“. No, kad je željezo, koje se trebalo kovati, stavljeno u peć, pod plamenovima su se pojavili potoci krvi, a taj znak Tirci su protumačili kao propast za Makedonce. Kod Makedonaca su se također pojavila čudna znamenja. Kada su u jednom trenutku lomili kruh, neki od vojnika je opazio kako iz njega kaplje krv. Najvještiji među vračevima, Aristandar, pretekao je kako bi za Makedonce bilo nesretno da je krv potekla

³⁰ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 46.

izvana, ali kako je potekla iznutra, to znači propast za Tirce. Aleksandar je nakon toga poslao glasnike u Tir da utvrde mir jer je uvidio kako će opsjedanje dugo trajati. Ali Tirci su iste ubili i bacili sa zidina u more. Na to je on odlučio zaposjesti grad. Za to je trebalo izgraditi nasip, a kada su radnici vidjeli duboko more koje trebaju popuniti materijalom, obuzeo ih je očaj. Naime, Aleksandar je bio vješt u upravljanju vojničkim raspoloženjem. On objavi da mu se u snu ukazalo Herkul kako mu pruža desnicu. On ga je vodio, otvorio vrata i uveo u grad. Nakon toga, svoje je ljude podsjetio kako su glasnici ubijeni, kako je pogaženo međunarodno pravo i kako je ovo jedini grad koji je odlučio zaustaviti napredovanje pobjednika. Nakon ohrabrivanja, gradnja nasipa je započela. S planine Libana dovozila se građa za podizanje splavi i tornjeva, a iz Starog Tira kamenje. Tirci su lađama plovili blizu nasipa i rugali se Makedoncima, govoreći im da kao ljudi proslavljeni u oružju, sada tegle terete. Zapitkivali su ih također, dali je zaista Aleksandar veći od Neptuna. Podrugivanje je podjarilo vatrenost u vojnika. Kada je nasip počeo rasti, Tirci su plovili na lađama uokolo njega i napadali radnike strijelama. Aleksandar je naložio da se pred graditelje razapnu kože i platna, kako bi bili izvan domašaja hitaca, a na vrh nasipa je postavio dva tornja s kojih se moglo gađati na Tirce. Oni su s druge strane, dotjerali lađe do obale, daleko od pogleda neprijatelja, i tamo stali ubijati one koji nose kamenje.³¹ U međuvremenu Tirci su prema nasipu pokrenuli veliki brod natovaren kamenjem i pijeskom na krmenom dijelu, tako da pramcem strši uvis. Namazan je bio paklinom i sumporom. Kada je zapuhao snažan vjetar, on se brzo primaknuo nasipu. Tada su veslači zapalili pramac i pobjegli u čamcima. Vatra s broda prešla je na makedonske tornjeve. Uz to su Tirci s lađa podjarivali vatru. Oni koji su se našli na tornjevima bacali su se u more ili nestajali u požaru. Tirci su onima koji su se spasili bacanjem, stali kolcima i kamenjem lomiti ruke, dok ih nisu onako ozlijeđene mogli primiti na lađe i zarobiti. Istog dana nasip je bio uništen snagom valova koji su ga razvalili po sredini. Aleksandar je u to vrijeme bio u Arabiji, a kada se vratio, jedva da je našao ikakvih tragova nasipa. Graditelji su počeli prebacivati krivicu jedni drugima, premda su se mogli tužiti samo na žestinu mora. Počeo je graditi novi nasip, sada okrenut vjetru ne bokom, već čelom koje je štitilo ostalu gradnju kao da je iza sebe skriva. Povećao mu je širinu, kako bi tornjevi na čelu bili u sredini i daleko od domašaja strijela. Tirci su se nastavili boriti protiv izgradnje mola. Jedni su se neopazice, plivajući prikradali do nasipa gdje su kukama vukli mladice stabala što su stršala iz vode. Ona su veći dio gradnje povlačila sa sobom i čitava bi gradnja tonula u vodu. K Aleksandru je, u tom trenutku zlovoljnom i neodlučnom dali da odustane od opsade, u pomoć

³¹ Curt. *Hist. Alex.* 4. 2.

stiglo brodovlje s Cipra, a u isto vrijeme i Kleandar s grčkim vojnicima. Imao je tada 120 brodova. Razdijelio ih je u dva odjela pa krenuo prema Tiru. Lijevim je zapovijedao Pnitagora, kralj Ciprana, zajedno s Kraterom. Aleksandar je bio na desnom boku na peteroveslarki. Tirci se nisu usudili izaći van iz luka. Suprotstavili su se samo s tri broda, koje je Aleksandar potopio. Sutradan je primaknuo brodovlje zidinama i stao tući hicima iz hitala i udarcima zidodera. Tirci su brzo popravili razbijene dijelove zida. Započeli su učvršćivati i unutarnji zid. Makedonci su pritiskali sa svih strana, nasip je bio na domašaju strijela, a brodovlje je opkolilo zidine. Prijetilo im se i s kopna i s mora. Makedonci su povezali dvije četveroveslarke tako da su im pramci bili čvrsto spojeni, a krme rastavljene. Ovaj razmak su popunili privezanim jedrenicama i snažnim letvama i preko njih postavljenim podištima na koja su vojnici mogli stajati. Odatle su sa sigurno napadali jer su bili zaštićeni pramcima. U pola noći Aleksandar je zapovjedio da svi brodovi opkole zidine. Tirci su počeli obamirati od očaja, kada su iznenada oblaci prekrili nebo i posvuda se razlila tama. More se počelo dizati i razbijati lađe jednu uz drugu. Povezane su lađe popustile i vojnici su bivali povučeni u dubinu. Brodovima se u takvom kovitlacu nije dalo upravljati, vojnik je remetio posao mornara, veslač dužnost vojnika a iskusni su se pokoravali nezalicama: kormilari, u strahu od smrti, činili su što su im drugi naređivali. Na kraju su uspjeli pristati uz obalu, lađa većinom razbijenih. Istog su se dana u Tiru zatekli Kartažani, njih tridesetak poslanika. Javljali su kako pomoć ne može doći, jer su Punjani spriječeni domovinskim ratom i kako se ne bore za vlast, već za vlastiti spas. Tirci nisu klonuli duhom, premda su bili prevareni u velikoj nadi. Predali su Kartažanima žene i djecu kako bi ih spasili. Nakon toga, jedan je od građana u skupštini otkrio da mu se u snu prikazao Apolon kako napušta grad, a da se nasip pretvorio u šumovit gaj. Tirci su na to zlatnim lancem povezali Apolonov kip, a omču nataknuili na žrtvenik Herkula. Neki su čak predlagali da se obavi sveti obred zapušten stoljećima, prinošenje žrtve Saturnu u obliku plemenitog dječaka. Naime, to su svetogrđe zaustavili stariji. Tirci su tada počeli izrađivati nova sredstva za obranu. Za hvatanje makedonskih lađa, snažne su grede vezali konopima, kako bi ih, u času kad ih vitlom izbace izvan zidina, olabavivši iznenada užad, nabacili na njih. Na gredama su bile kuke i srpovi koji bi trgali napadače i lađe. Također, mjedne su štitove punili pijeskom i nečisti i zagrijavali ih na vatri. Kada bi to bacili na napadače, vreli bi pijesak ušao između kože i oklopa, a vojnici bi bacali štiti i oružje, sa sebe trgali odjeću i tako se izlagali strijelama. „Gavrani“ i „željezne ruke“ koje su Tirci spuštali vitlom sa zidina, povlačile su sa sobom velik broj ljudi.³² Kralj je

³² Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

izmučen htio prekinuti opsadu. Međutim, sramio se otići neobavljena posla, jer bi to dokazalo da i on može biti pobijeđen. Stoga je zapovjedio da dovedu još više brodova. U to je golema morska neman naslonila svoje tijelo uz nasip, te se, udarajući po valovima, pridigla tako da je svi mogu vidjeti. Potom se s vrha nasipa bacila u dubinu i uronila u more nedaleko od zidina. Makedonci su tumačili kako im je ona pokazala u kojem pravcu da grade nasip, a Tirci kako je Neptun prislonio neman uz nasip koji će uskoro biti srušen. Na to su se od veselja rastrčali po gozbama i nalili vinom. Tako su se bili prenaglili ne samo u znaku pobjede nego i u njenu slavlju. Nakon ovog događaja, Aleksandar je krenuo u suprotni dio luke, ostavivši trideset manjih lađa na obali. Njih su Tirci napali. Aleksandar je, čuvši viku svojih vojnika, došao u pomoć. Prva je od makedonskih lađa napala peteroveslarka. Dvije tirske lađe su iz različitih pravaca nasrnule na njene bokove. U tom trenutku došla je u pomoć jedna troveslarka i veći broj makedonskih brodova. Na to su se tirske lađe počele vraćati u luku. Aleksandar je pošao za njima, ali nije mogao ući u luku jer su ga potiskivali strijelama sa zidina. Potom je vojnicima dao dva dana odmora a zatim naložio da zidinama primaknu i brodovlje i strojeve kako bi navalili sa svih strana. Sam se popeo na najviši toranj, uz veliku hrabrost i pogibao i priredio prizor dostojan kazališne predstave: mnoge Tirce na zidinama probo je kopljem ili udarao mačem i štitiom. I već se sklop zidova rasklimao od brojnih udaraca zidodera a brodovlje ušlo u luku. Na to su jedni Tirci pobjegli u hramove, drugi si oduzimali život, a treći se borili. Izuzevši one koji su bježali u hramove, Aleksandar naredi da se svi drugi pobiju. Mnoge su naime spasili Sidonci, koji su bili dio makedonskih vojničkih posada. Oni su ih, sjećajući se rodbinskih veza s Tircima, kradom odvozili na svojim brodovima u Sidon. Ovako ih se spasilo 15 000. Unutar zidina poklano je 6 000 oružanika, a 2 000 ljudi je pribijeno na križeve duž obale. Aleksandar je osvojio Tir nakon sedam mjeseci opsade.³³

³³ Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

4. Analiza primarnih izvora

4.1. Arijan

Arijan iz Nikomedije je živio u 1. i 2. stoljeću nove ere, u vrijeme slavnog Rimskog Carstva. Bio je u vojsci i jedno je vrijeme služio u Bavarskoj. Kada mu je prijatelj postao car – Hadrijan, dobio je mjesto u senatu. Nakon toga je bio upravitelj Andaluzije i Kapadokije.

Arijanov tekst se smatra kvalitetnim zbog toga što je znao o čemu piše. Iskusio je borbu u ratu, bio je političko lice, senator i guverner. Živio je na carskom dvoru. Vjerojatno je posjetio mjesta ključna za Aleksandrova osvajanja, kao Gaugamelu i Babilon. Također, imao je i kvalitete filozofa zbog čega je bio kritičan prema izvorima od kojih je preuzimao podatke. I sam je napisao kako mu je podloga za pisanje njegov život, obitelj i političko okruženje.³⁴

Nije počeo pisati djelo zbog skrivenih motiva. Arijan je imao kredibiliteta i podlogu koja mu je omogućila da napiše dobro i vrijedno djelo. On je izdao mnogo drugih knjiga, s područja filozofije, povijesti, topografsko-etnografskih i vojnih interesa.³⁵

Arijan iznosi podatke veoma trezveno, želi napisati objektivno i vjerodostojno djelo, kao što tvrdi u uvodu knjige. Zato se koncentrira isključivo na opsadu i opis sukoba dvaju suprotstavljenih strana. Daje točan tijek događaja u vojnom smislu. Donosi detalje o broju brodova koji su Aleksandru došli u pomoć, njihovo točno podrijetlo i vrstu.³⁶

Na isti način opisuje kako su se Tirci pripremili za svoj prvi napad na Ciprane. Piše o broju njihovih brodova i vrsti. Nakon toga slijedi detaljan opis napada.³⁷

Podatke izložene na ovaj način ne donosi nitko osim Arijana. Oni možda nisu zanimljivi kao fantastične priče Kurcija Rufa, ali je Arijan znao da su potrebni kako bi se stvorio bolji i vjerodostojniji opis bitke, onakve kakva je ona zaista bila. Njemu je glavna tema upravo opsada i on ju želi pomno i detaljno secirati i izložiti čitateljima. Arijanov tekst o osvajanju Tira ne korespondira mnogo s ostalim tekstovima, osim u osnovnim podacima opsade. Kurcije Ruf i Diodor pripadaju drugoj tradiciji pisanja³⁸, koju je Arijan odmah zanemario.

³⁴ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources', URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 27.6.2016.

³⁵ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources', URL: : http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 27.6.2016.

³⁶ Arr. *Anab.* 3. 20.

³⁷ Arr. *Anab.* 3. 21.

³⁸ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 23.6.2016.

Plutarh, koji je koristio djela Klitarha i Ptolomeja³⁹, ne piše previše o opsadi Tira, stoga spominje samo nekoliko istih informacija, one o Aleksandrovom snu o Heraklu, i snu Tiraca o Apolonovu odlasku. U konačnici, Arijanov se tekst ističe kao jedinstven, jasan i pouzdan.

4.2. Plutarh

Plutarh je bio jedan od najutjecajnijih filozofa antike. Živio je u 1. i 2. stoljeću nove ere. Plutarh o Aleksandru piše biografiju, i nisu mu bitni detalji, uzroci i posljedice velikih bitaka, već anegdote s moralnim poukama. On preuzima podatke o Aleksandru od Klitarha, Ptolomeja i Aristobula i tvori svoju, moralnu priču uokolo njegova lika. Najvažnija stavka koju on vezuje uz Aleksandra jest način na koji je on donio civilizaciju barbarima na istoku i učinio ih humanijima. To je njegova vizija Aleksandrova značaja u povijesti i tako ga nastoji prikazati.⁴⁰

Isto kao i Diodor, Plutarh piše Aleksandrovu biografiju kao dio veće cjeline. O opsadi Tira ima veoma malo podataka zbog toga što njemu nije cilj sama opsada već Aleksandrova ličnost.

Tijekom opsade Tira, Plutarh je istaknuo dvije važne Aleksandrove osobine. Nakon što je gatar Aristandar prorekao da će Tir biti osvojen onog mjeseca koji vremenski upravo traje, nastalo je podrugivanje i smijeh, jer je prema tome Tir trebao biti osvojen u jednom danu. Aleksandar je dodao mjesecu dane kako bi se proročanstvo moglo ispuniti.⁴¹ To može ukazivati na njegovu pobožnost, ali i podršku prijatelju koji ga je slijedio za njegovih putovanja.

³⁹ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno 28.6.2016.

⁴⁰ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno 28.6.2016.

⁴¹ Plut. *Alex.* 3. 25.

4.3. Diodor Sikulski

Najstariji grčki izvor o Aleksandrovim osvajanjima je 17. knjiga „Povijesne knjižnice“ Diodora Sikulskog. Diodor je bio povjesničar i djelovao je u Aleksandriji i Rimu u 1. stoljeću prije Krista. „Povijesna knjižnica“ sveukupno ima 40 knjiga i bavi se poviješću tada poznatog svijeta. Htio je napisati lako dostupnu povijest svijeta, ništa više ni manje. Glavna mu je tema bila opisati kako su se razjedinjene kulture tokom vremena razvile i spojile u jednu mediteransku civilizaciju pod rimskom vlašću. 17. knjigu je napisao prema Klitarhovoju „Povijest Aleksandra“. Aleksandar je prema Diodoru igrao važnu ulogu u spajanju kultura Mediterana, povezo je Egipat, Grčku, Libiju i Ahemenidsko Carstvo u bliži kontakt.⁴²

Diodor nije imao skrivenih namjera u pisanju ovog djela. On je bio povjesničar koji je htio ljudima ponuditi lako čitljivu povijest civilizacije. Piše na jednostavan način. On ne daje puno detalja o statističkim podacima i ne objašnjava uzroke i posljedice na način na koji to radi Arijan. Također, ne daje ni zanimljive detalje koje prepričava Kurcije Ruf. To je zato što nije imao potrebe posezati za takvim metodama. Nije pisao isključivo o Aleksandrovim osvajanjima kao Arijan ili isključivo o razvoju Aleksandrove ličnosti kao Kurcije Ruf. Detaljne informacije o vojnoj taktici, broju i vrsti brodova ili o uplašenim kormilarima su nebitne za povijest razvitka kultura na Mediteranu. Na kraju, Diodor nije mogao pažnju posvetiti ovakvim podacima jer je pisao djelo od 40 knjiga.

Diodor je podacima najbliži Kurciju Rufu. Njihovi tekstovi o osvajanju Tira se razlikuju od drugih.⁴³ Neki od podataka koji se javljaju u oba teksta su: trenutak kada se Tirci rugaju Makedoncima na početku gradnje nasipa⁴⁴, vezanje Apolonova kipa nakon sna o njegovu odlasku.⁴⁵ Diodor i Kurcije jednako izvješćuju i o Aleksandrovim skorom odustajanju u dva navrata, nakon što je nasip raznio vjetar⁴⁶ i nakon što je vidio kako se Tirci ne daju pokoriti.⁴⁷ O početku opsade brodovljem piše jednako kao Kurcije, ali i Arijan. Spominje kako se Tirci nisu usudili ući u pomorsku bitku, već su samo tri broda postavili na ulaz u luku.⁴⁸ Isto kao i Arijan spominje prvi neuspjeli pokušaj ulaska Makedonaca kroz razbijene zidine⁴⁹, što Kurcije ne spominje. Načini obrane su kod Diodora najdetaljnije opisani. Dao je opise brojnih

⁴² Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno 27.6.2016.

⁴³ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno 27.6.2016.

⁴⁴ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 41., Curt. *Hist. Alex.* 4. 2.

⁴⁵ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 41., Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁴⁶ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 42., Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁴⁷ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 45., Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

⁴⁸ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 43., Curt. *Hist. Alex.* 4. 3., Arr. *Anab.* 3. 20.

⁴⁹ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 43., Arr. *Anab.* 3. 22.

tirskih obrambenih naprava, više negoli bilo koji drugi pisac. Najviše se i u tim opisima podudara s Kurcijem, npr. bacanje užarenog pijeska na napadače.⁵⁰ Također, njih dvojica jedini spominju raspeće 2 000 Tiraca na kraju opsade.⁵¹

Nema puno suprotstavljenih podataka Diodora i Kurcija Rufa. Oni koji se razlikuju su broj ubijenih Tiraca na kraju opsade, Diodor piše o 7 000⁵², a Kurcije o 6 000 ljudi.⁵³ Razlike su većinom smještanje nekih događaja u različito vrijeme opsade ili izostavljanje događaja, uglavnom kod Diodora koji nije pisao toliko detalja kao Kurcije.

Najvažniji podaci koje nam Diodor donosi su oni o tirskom umijeću obrane grada. Iz njegova se teksta može puno saznati o načinima i sredstvima obrane koje su Tirci koristili. On donosi informacije koje su najveći pokazatelj snage grada Tira i prema tome pokazatelj težine problema koje je Aleksandar morao riješiti.

4.4. Kvint Kurcije Ruf

Kvint Kurcije Ruf je vjerojatno bio rimski vojni zapovjednik koji se uzdigao na senatorski položaj za vrijeme cara Tiberija. Kasnije u životu bio je konzul, zatim guverner Afrike. Djelo „Povijest Aleksandra Velikog“ pisao je prema Klitarhovoju „Povijesti Aleksandra“.⁵⁴

Kvint Kurcije Ruf je jedini rimski pisac čije je djelo o Aleksandru Velikom preživjelo. Djelo je napisano između 31.- 41. godine nove ere, a izdano za vrijeme cara Klaudija. Ono se fokusiralo na psihološki razvoj Aleksandrove ličnosti – od genijalnog mladog osvajača do paranoidnog despota. Ova psihološka dimenzija čini Kurcijevo djelo veoma čitljivim za velike mase ljudi. Djelo je napisao kako bi se prikazao uspon i pad rimskog cara Kaligule (vladao 37. - 41. godine nove ere) kroz Aleksandrov život i pohode. Djelo se sastoji od romantičnih detalja i fantastičnih priča.⁵⁵ Razlog tomu jest taj što je Kurcije pisao za velike mase ljudi. Djelo je stoga moralo biti zanimljivo, puno detalja i priča običnih ljudi. Ono nije znanstveno djelo, jer bi kao takvo zahtijevalo trezvenost, objektivnost i jednostavnost.

Klitarhovo djelo, inače puno netočnosti, Kurcije je namjerno uzeo kao izvor. On je bio svjestan pogreški (poznavao je radove Ptolomeja i Aristobula), i baš zbog toga možemo

⁵⁰ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 44., Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁵¹ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 46., Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

⁵² Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 46.

⁵³ Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

⁵⁴ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 27.6.2016.

⁵⁵ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 27.6.2016.

vidjeti njegove namjere. Klitarhovo djelo zanimljivije je i lakše za čitanje već ono Ptolomeja ili Aristobula. Uz to, Klitarhova tradicija je ona u kojoj Aleksandar ne uživa divljenje i veličanje, već suprotno, pogrdu zbog moralnog pada do kraja svojih osvajanja.⁵⁶

To je još jedan od razloga zašto je Kurcije uglavnom koristio djelo Klitarha, morao je prikazati loše osobine rimskog cara Kaligule. Uz sve navedeno, Kurcije je pisao stilski uredno i lijepo, onako kako bi se svidjelo čitateljima. U djelu često pretjeruje i teatralizira iz istih razloga.

Neki od primjera koji potvrđuju namjere Kurcija Rufa su detalji i zanimljive priče, često pretjerane i dramatične. Što se tiče djela osvajanja Tira, Kurcije piše po zadanom okviru mjesta i vremena događaja, ali dodaje mnogo detalja, u biti svjedočenja običnih ljudi. Neka od njih su: trenutak kada se tirski poslanici vraćaju od Aleksandra nagovarajući sugrađane da ga puste u grad, a ovi to odbiju.⁵⁷ Također, nakon što more razbije nasip, graditelji počinju prebacivati krivicu jedan na drugog.⁵⁸ Ovo su detalji koji zasigurno ne bi zanimali službene povjesničare.

Kurcije Ruf ne objašnjava svaki detalj Aleksandrova vojnog napredovanja zato što takvi nisu bitni za Rimljane koji u djelu trebaju pronaći sličnosti sa svojim carem Kaligulom. To je vidljivo u dijelu gdje kralj dobiva pomoć od 120 brodova: ne objašnjava kako i zašto je dobio brodove, od kojeg grada i vladara, njihov pojedinačni broj i vrstu, kao što to radi Arijan. Još jedan od detalja u kojem Kurcije Ruf očito pretjeruje jest trenutak borbe koju zadesi iznenadna oluja (koju samo on spominje, možda kako bi začinio priču) i kada kormilari u strahu počnu slušati naredbe neznanica.⁵⁹ Neke dijelove opsade Kurcije smješta vremenski kasnije nego Diodor, npr. slanje žene i djece u Kartagu spominje nedugo prije zadnjeg napada i osvajanja.⁶⁰ Isto tako, morsku neman spominje kratko prije završetka nasipa.⁶¹ Neke dijelove priče spominje jedini. Tako donosi informaciju kako Kartadžani ne mogu pomoći Tiru, jer su spriječeni domovinskim ratom.⁶² Dalje spominje staro svetogrđe Tiraca, žrtvovanje djece bogovima.⁶³ Samo kod njega Aleksandar u dva navrata skuplja brodove za osvajanje⁶⁴, i samo kod njega je opisana epizoda u kojoj su se Tirci napili i slavili zbog dolaska morske nemani.⁶⁵

⁵⁶ Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 27.6.2016.

⁵⁷ Curt. *Hist. Alex.* 4. 2.

⁵⁸ Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁵⁹ Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁶⁰ Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁶¹ Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

⁶² Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁶³ Curt. *Hist. Alex.* 4. 3.

⁶⁴ Curt. *Hist. Alex.* 4. 3., 4. 4.

⁶⁵ Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

Jedini spominje kako su Sidonci kradom spasili 15 000 Tiraca.⁶⁶ Prema ovim dijelovima može se potkrijepiti pretpostavka da je Kurcije preuzeo Klitarhove priče ratnih veterana koje su iznimno zanimljive i koje bi se zasigurno svidjele velikom broju ljudi.

5. Rekonstrukcija bitke prema izvorima na realnom terenu

Grad od kopna dijeli tjesnac širok četiri stadija izvrnut afričkom vjetru koji s otvorena mora donosi velike valove.⁶⁷ Opkoljen je zidinama s kojih se branio ratnim strojevima.⁶⁸ Zbog ovih karakteristika Tir je bio teško osvojiv. Aleksandar je stoga odlučio otok pretvoriti u kopno sagradivši nasip.⁶⁹ Gradio ga je od istoka prema zapadu, od kopna prednje Azije prema otočiću udaljenom oko 800 metara.

Tirci su se borili protiv izgradnje nasipa napadajući radnike strijelama sa svojih lađa, na što su Makedonci odgovorili izgradivši dvije kule na čelu mola s kojih će moći napadati tirske lađe, a na morskoj su razini postavili sirove i strojene kože uokolo nasipa da štite radnike od tirske strijela.⁷⁰ S tornjeva na molu, Aleksandar je gađao zidine kamenobacačima, a ljude su napadali strijelci i praćkaši.⁷¹

Tirci su pokušali uništiti nasip zapaljivim brodom koji su usmjeravali trijerama od grada prema nasipu (Slika 3.). Plamen je uhvatio tornjeve na čelu mola.⁷² Prema Kurciju Rufu, nakon toga nasip biva razbijen valovima, pa Aleksandar odlučuje sagraditi novi, a ne popraviti stari, kako tvrde ostali autori.⁷³

⁶⁶ Curt. Hist. Alex. 4. 4.

⁶⁷ Curt. Hist. Alex. 4. 2.

⁶⁸ Diod. Sic. Bibl. Hist. 17. 40.

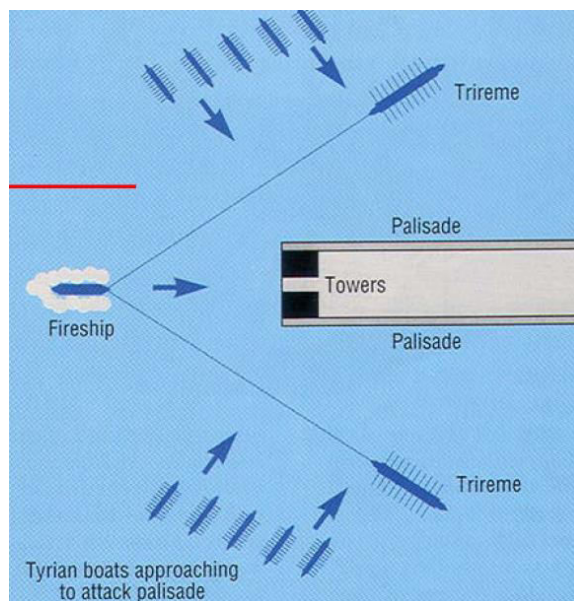
⁶⁹ Arr. Anab. 3. 18.

⁷⁰ Arr. Anab. 3. 18.

⁷¹ Diod. Sic. Bibl. Hist. 17. 42.

⁷² Arr. Anab. 3. 19.

⁷³ Curt. Hist. Alex. 4. 3.

Sl. 3. Tirci vuku zapaljeni brod od grada prema nasipu (Sekunda, Warry, 1998., 90.)

Aleksandar odlazi sjevernije u grad Sidon da skupi trijere koje je ondje već imao, shvativši da je nemoguće osvojiti Tir dok vlada morem (Slika 4).⁷⁴ Međutim, dobio je pomoć i od Cipra i od feničkih gradova Arda i Bibla, pa tako krenuo s brojnim novim brodovljem od Sidona na jug prema Tiru.⁷⁵

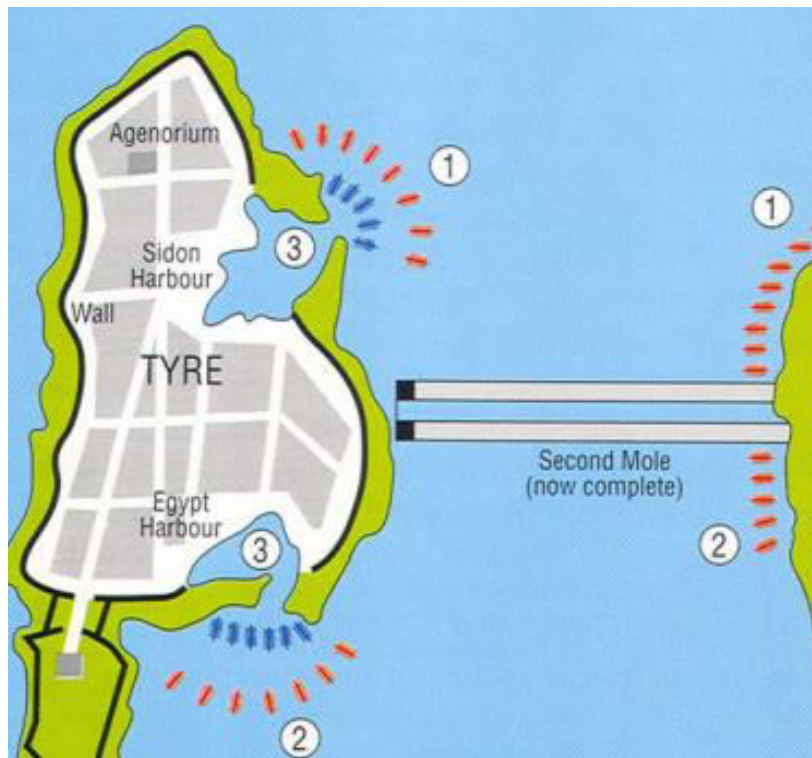
Sl. 4. Aleksandar odlazi u Sidon da skupi svoje brodovlje. Dobiva pomoć od feničkih gradova i otoka Cipra.

(www.google.com/maps/place/Lebanon/@33.4281443,35.1567285,47869m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x151f17028422aaad:0xcc7d34096c00f970!8m2!3d33.854721!4d35.862285?hl=en)

⁷⁴ Arr. Anab. 3. 19.

⁷⁵ Arr. Anab. 3. 20.

Došavši pred grad, Tirci nisu odgovorili na pozive za otvorenu pomorsku bitku te su ostali u lukama i gusto stisnutim trijerama okrenuli kljunove brodova pučini. Aleksandar je zapovjedio Cipranima da posjedaju sjevernu luku, a Feničanima južnu (Slika 5.).⁷⁶

Sl. 5. Došavši pred Tir s novim snagama (ciparskim i feničkim brodovima) Aleksandar je opkolio dvije tirske

luke na sjeveru i jugu

1 – Ciparski brodovi

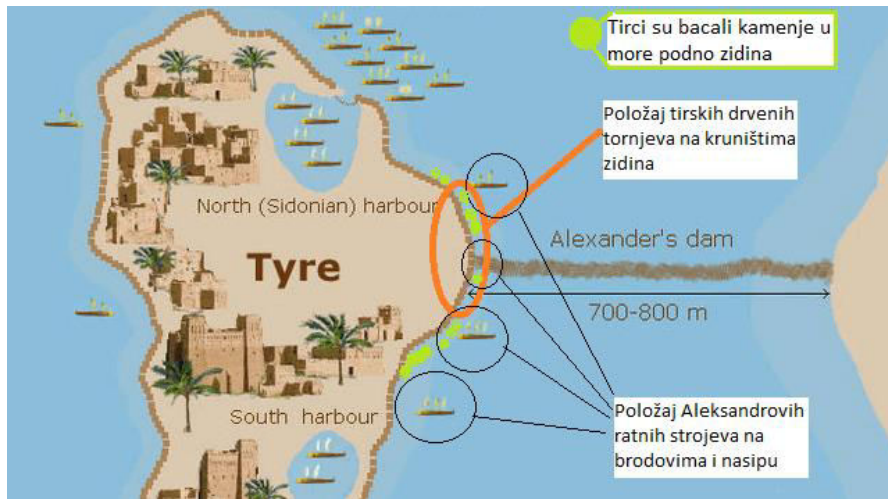
2 – Fenički brodovi

3 – Tirski brodovi

(Sekunda, Warry, 1998., 91.)

⁷⁶ Arr. *Anab.* 3. 20.

Ratne sprave je smjestio na sada dovršeni nasip i na brodove koje je približio zidinama. Tirci su podigli drvene kule na kruništima zidina i odande se branili strijelama. Također su bacali kamenje u more podno zidina pa se Aleksandru bilo teško približiti brodovima (Položaje sprava se može vidjeti na slici 6. i 7.)).⁷⁷

Sl. 6. Položaj tirske tornjeva na zidinama; položaj Aleksandrovih ratnih sprava na brodovima i nasipu; mjesta na koja su Tirci bacali kamenje u more (www.mysteriesinhistory.com/ancient-wars/siege-of-tyre.php)

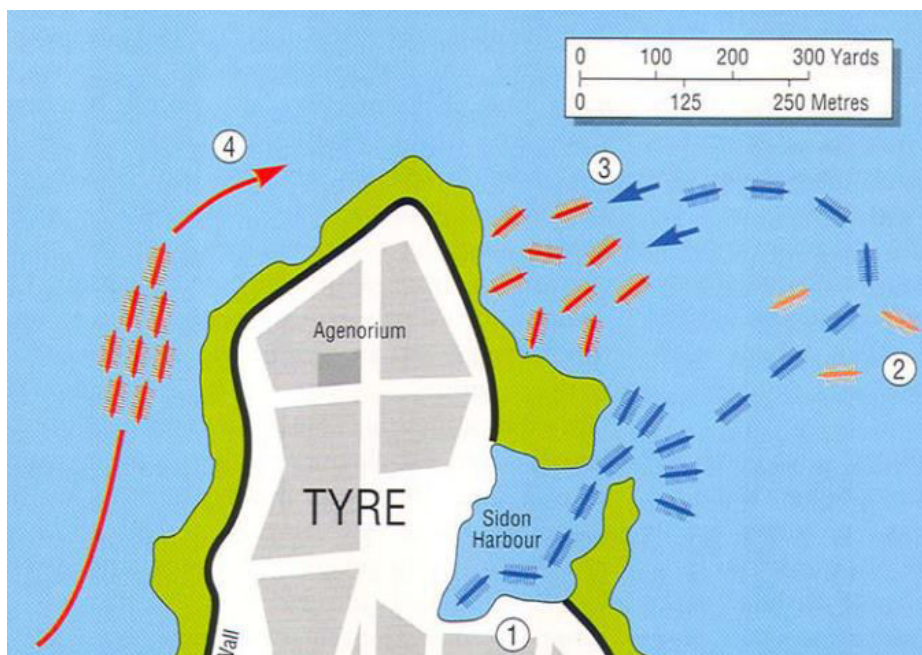
Sl. 7. Položaj tirske drvene kula na zidu i Aleksandrovih na nasipu
(www.battlestrategies.blogspot.hr/2014/03/siege-of-tyre-332-bc-alexander-vs-tyre.html)

Tirci su nakon nekog vremena opsade odlučili napasti ciparske brodove na sjevernoj strani otoka. Aleksandar je Cipranima došao u pomoć svojim brodovljem, na što su Tirci počeli bježati natrag u luku (Slika 8.).⁷⁸

Aleksandar je pokušao zatvoriti sjevernu luku kako još tirske brodova ne bi izašlo, a time je uspio i spriječiti povratak već izašlih brodova.⁷⁹

⁷⁷ Arr. *Anab.* 3 21.

⁷⁸ Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

Sl. 8. Tirci napadaju ciparske brodove na sjeveru otoka, potapaju tri. Aleksandar dolazi Cipranima u pomoć.

- 1 – Tirsko brodogradnja u sjevernoj luci
- 2 – Potopljeni ciparski brodovi
- 3 – Ostali ciparski brodovi bivaju napadnuti
- 4 – Aleksandar dolazi u pomoć Cipranima

(Sekunda, Warry, 1998., 94.)

Već je ranije Aleksandar plovio oko grada ispitujući njegove slabosti. Došao je do zaključka kako će grad napasti odjednom i s mora i s kopna⁸⁰, na što se odlučio nakon tirkog napada na Ciprane. Uvidio je da je zid slabiji na južnoj strani otoka. Na to je mjesto (Slika 9.) naredio dolazak trijerama s ratnim strojevima.⁸¹ Srušio je velik dio zida a zatim zapovjedio da jedan dio trijera plovi prema objema lukama, na sjeveru i na jugu kako bi silom ušli dok se Tirci bave njime. Također, brodovima sa strojevima i strijelcima naložio je da se usidre duž otoka na dohvat strijela, tako da Tirci, sa svih strana gađani, ne znaju što ih je snašlo (Slika 10.) Rekavši tako, zapovjedio je da probiju u zidu pristupi brod s ljestvama kako bi ušao u grad.⁸²

⁷⁹ Arr. Anab. 3. 22.

⁸⁰ Diod. Sic. Bibl. Hist. 17. 43.

⁸¹ Diod. Sic. Bibl. Hist. 17. 46.

⁸² Arr. Anab. 3. 23.

Sl. 9. Mjesto proboja zida na jugu otoka gdje su zidine slabijeg materijala (Sekunda, Warry, 1998., 98.)

Sl. 10. Opći napad na grad Tir: s mora i s kopna (nasipa)

1 – Nasipa

2 – Ratni strojevi na brodovima

3 – Sjeverna i južna luka blokirane Aleksandrovim brodovljem

4 – Brodovlje za diverziju, služi za odvlačenje pažnje od glavnih napada. Usidreni blizu zidina koje gađaju projektilima

5 – Probni napadi na zid

6 – Mjesto proboja (Sekunda, Warry, 1998., 95.)

Simultano, u drugom dijelu grada, napadači su zidoderom razbili zid i utvrde su popustile.⁸³ Feničani su ušli u luku na jugu potrgavši lance zatvarače, a Ciprani na sjeveru.⁸⁴

⁸³ Curt. *Hist. Alex.* 4. 4.

6. Kako je Aleksandrov karakter utjecao na tok bitke

Neke od najvažnijih osobina koje Plutarh vezuje uz Aleksandra su plemenitost, upornost, hrabrosti i karizma. Kralj je morao stajati uz svoje podanike i dati im dobre razloge da ga slijede.

Podanicima je dijelio dobra, sebi ništa ne ostavljajući, još prije no što je prešao Helespont.⁸⁵ Na isti je način dijelio dobra ljudima koji su gradili nasip do grada Tira, kako izvještava Arijan.⁸⁶ Nastojao je raditi i boriti se uz svoje ljude, time im dajući dodatan razlog da ga slijede.

Upornost je bila jedna od Aleksandrovih glavnih značajki. Plutarh izvještava kako je imao veliku žestinu duha i želju za borbom, a silom je svladavao ne samo neprijatelje, već prostor i vrijeme.⁸⁷ Ovo je i jedan od razloga kako je uspio izvesti svoj veliki plan opsade do kraja.

Osvajanje Tira znanstvenici spominju kao vrhunac Aleksandrove mogućnosti vizualizacije golemih operacija i njegove volje (upornosti) da ih iznese do kraja.⁸⁸ To je učinio bez obzira na česte želje da u sukobu s Darijem stavi sve na kocku, umjesto da se izvježba i ojača osvajanjem pomorskih krajeva.⁸⁹ Njegova upornost, pribranost i samopouzdanje⁹⁰ često su bili u sukobu sa srdžbom koju opisuje Kurcije Ruf⁹¹ i nestrpljivošću te naglom osobnošću.⁹² Naime, kod osvajanja Tira, Aleksandar je bio krajnje strpljiv⁹³, te možemo reći da je prevladala njegova suzdržljivost i samovladanje.⁹⁴

Na kraju, Aleksandrova najveća odlika jest njegova karizma. Svi antički autori izvještavaju o načinima njegova odnošenja spram svojih vojnika. On je održavao opsežne govore svojim ljudima o razlozima zašto treba osvojiti grad Tir⁹⁵, sa žarom pozivao svoje Makedonce na sveopći napad na Tir⁹⁶, lako upravljao vojničkim raspoloženjem pričajući im ohrabrujuće priče o snu s Apolonom koji ga uvodi u grad.⁹⁷ To je bio jedan od načina kako je držao svoj autoritet na mjestu. Drugi je način bilo kontinuirano pokazivanje hrabrosti u sukobima kako

⁸⁴ Arr. *Anab.* 3. 24.

⁸⁵ Plut. *Alex.* 3. 15.

⁸⁶ Arr. *Anab.* 3. 18.

⁸⁷ Plut. *Alex.* 3. 26.

⁸⁸ Campbell, 2006., 69.

⁸⁹ Plut. *Alex.* 3. 17.

⁹⁰ Plut. *Alex.* 3. 32.

⁹¹ Curt. *Hist. Alex.* 4. 2.

⁹² Kurke, 2004., 49.

⁹³ Kurke, 2004., 49.

⁹⁴ Plut. *Alex.* 3. 30.

⁹⁵ Arr. *Anab.* 3. 16.

⁹⁶ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 46.

⁹⁷ Curt. *Hist. Alex.* 4. 2., Plut. *Alex.* 3. 24.

bi inspirirao svoje vojnike da se bore s istom energijom. Napredovao je rame uz rame sa svojim suborcima.⁹⁸ Jedan od svijetlih primjera je sukob prsa o prsa na zidinama Tira u trenutku proboja grada.⁹⁹

7. Analiza bitke, prednosti i nedostaci zaraćenih strana

Aleksandru je najveći nedostatak pri osvajanju Tira bio manjak mornarice koja bi mogla opkoliti grad na moru ili ući u otvorenu pomorsku bitku.

Kada bi se odlučio na gradnju brodova kojima bi napao, taj bi posao oduzeo previše vremena i resursa. Naišavši na problem, Aleksandar je razmišljao kako ga pretvoriti u priliku za iskorištavanje svojih jakosti i suparnikovih slabosti. Ovime je postavio plodnu podlogu za nadolazeći uspjeh.¹⁰⁰ Problem je riješio učinivši neprobojan grad probojnim, tako što je gledajući otok, vidio kopno. Njegov je posao bio stvoriti realne mogućnosti koje će biti ostvarive i isplative.¹⁰¹ Tako je iskoristio jednu od svojih prednosti, a to je mnogobrojnost podanika. Njihov veliki broj omogućio je gradnju nasipa.

U antičkim se izvorima spominje kako su radnici lako zabijali debla i grane u mulj pri gradnji nasipa.¹⁰² Moderna istraživanja pokazuju kako su Aleksandrovi inženjeri veoma pametno iskoristili tada već postojeću plitku proto-prevlaku. Odgovor na to kako su oni premostili teške fizičke uvjete gradnje nasipa leži u geološkim zapisima. Na području gdje je Aleksandar gradio mol već su postojali pogodni uvjeti na nastanak prevlake: velike količine sedimenta koje donosi rijeka Litani, procesi pogodni za razvoj i održavanje prevlake (difrakcija valova) i povoljan geomorfološki smještaj. Posljednje podrazumijeva prirodnu zaštitu prevlake od morskih struja, koju omogućuje otok i pješčani greben sjeverno i južno od otoka (6 km dugačak) i teče paralelno s kopnom. Proto-prevlaka je nastala nakon 6000. godine prije Krista i znatno je olakšala posao Aleksandru i njegovim radnicima u gradnji.¹⁰³ Izvori se ne slažu oko toga da li je Aleksandar sagradio dva nasipa ili je jednostavno proširio jedan, ali u

⁹⁸ Sekunda, Warry, 1998., 141.

⁹⁹ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 46.

¹⁰⁰ Kurke, 2004., 7., 9., 10.

¹⁰¹ Kurke, 2004., 9.

¹⁰² Arr. *Anab.* 3. 18.

¹⁰³ Proceedings of the National Academy of Sciences, Nick Marriner, Christophe Morhange, Samuel Meulé, Holocene morphogenesis of Alexander the Great's isthmus at Tyre in Lebanon, URL: <http://www.pnas.org/content/104/22/9218.full>, pristupljeno: 13.7.2016.

konačnici mol nije niti bio ključni element proboja gradskog zida.¹⁰⁴ Na čelo nasipa Aleksandar je postavio specijalizirane tornjeve i mobilna kruništa za obranu od tirskih napada.¹⁰⁵ Napadači koji su bili na povišenoj poziciji tornjeva mogli su vidjeti u daljinu i njihovi su projektili imali veći domet nego što bi imali na morskoj razini.¹⁰⁶ Antički izvori spominju kako je Aleksandar za opsadu koristio katapulte (hitala).¹⁰⁷ Oni su bili postavljeni na tornjeve koji su se nalazili na nasipu i na vezane trijere koje su s mora mogle napadati zidine.¹⁰⁸ Pretpostavlja se da je Aleksandar koristio nekoliko vrsta hitala. Njegov je otac bio pionir u korištenju katapulta pa je vjerojatno koristio već razvijene tipove. Jedan od njih je mehanički kamenobacač na kotačima (*lithobolos*) s velikim remenikom montiranim na drveni okvir kakav se može vidjeti na slici 11. Neki kamenobacači nisu imali kotače ali su zato bili primjereniji opsadama (Slika 12.). Koristio je i mehaničke katapulte koji su izbacivali strjelice (*oxybeles* /slika 13./). Takvi su strojevi na svojoj bazi dosežali više od jednog metra visine. Moderni eksperimenti na replikama pokazali su kako su takve sprave imale doseg od 300 metara. Kamenobacači su bili veći i moćniji od strijelobacača, ali su zato rjeđe pogađali metu.¹⁰⁹ Kako je ranije spomenuto, nasip nije bio glavni faktor probijanja zidina i osvajanja grada. Veliki su izgledi da zidine nisu bile visoke 45 metara kako prenosi Arijan.¹¹⁰ Mauzolej u Halikarnasu, jedno od sedam svjetskih čuda, bio je visok samo 40 metara. Vjerojatno se mislilo na visinu zidova s drvenim tornjevima na njima. Aleksandar je na kraju ušao u grad na južnom dijelu gdje je zid bio slabiji i građen od mekšeg materijala (na strani gdje je mol zid je od žbuknog kamena).¹¹¹

Tirci su smatrali svoj grad neprobojnim i bili su uvjereni da su sigurni. Da nisu, ne bi se branili onako kako jesu.¹¹² Tir je bio jaka pomorska sila, ali im ta prednost na početku opsade nije išla u prilog, budući da je Aleksandar odlučio napasti „kopnom“. Njihove glavne jakosti su bile zidine i položaj grada na otoku. Zato su oni pokušali uništiti mol (zapaljenim brodom) koji predstavlja kopno. Glavni nedostatak kojeg su se morali bojati je brojnost Aleksandrove vojske te njegove odlučnosti i karizme. Uz pomoć brojnosti uspio je završiti pothvat izgradnje nasipa, zbog odlučnosti nikad nije odustao, a zbog karizme i ranijih uspjeha uspio je pribaviti

¹⁰⁴ Heckel, 2002., 46.

¹⁰⁵ Kurke, 2004., 9.

¹⁰⁶ Yenne, 2010., 55.

¹⁰⁷ Arr. *Anab.* 3. 18.

¹⁰⁸ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 43.

¹⁰⁹ Sekunda, Warry, 1998., 97.

¹¹⁰ Arr. *Anab.* 3. 21.

¹¹¹ Sekunda, Warry, 1998., 93., 94.

¹¹² Kurke, 2004., 7.

brodovlje i posadu okolnih gradova i otoka. Kada je Aleksandar bio spreman za pomorsku bitku, Tirici, vidjevši s kolikim brojem brodova imaju posla, odlučili su ostati u lukama, ili na samom ulazu u njih. „Ako bi došlo do borbe, morala bi se desiti u uskom prostoru dvaju otočnih luka. Brojnost Aleksandrova brodovlja ovdje ne bi imala nikakvo značenje.“¹¹³

Još jedna slabost Tiraca bila je opkoljenost grada. Oni su znali da se ne mogu braniti cijelu vječnost, a Aleksandrovih suboraca je bilo sve više. Iz tog razloga su odlučili napasti ciparsko brodovlje i time smanjiti jakost i brojnosti Aleksandrove vojske. Tir se izvanredno branio od opsade. Koristili su inventivne i veoma probitačne sprave za obranu grada i njegovih zidina. Te su sprave prilagođavali makedonskim napadima kamenobacača i srijelobacača. Kamenje su hvatali u meki materijal, pokretnim kotačem sa zupcima odbijali su projekte¹¹⁴, posipali napadače vrećama pijeskom i užarenim metalom¹¹⁵, zidine oblagali morskom travom koja bi ublažila udarce projektila itd.¹¹⁶

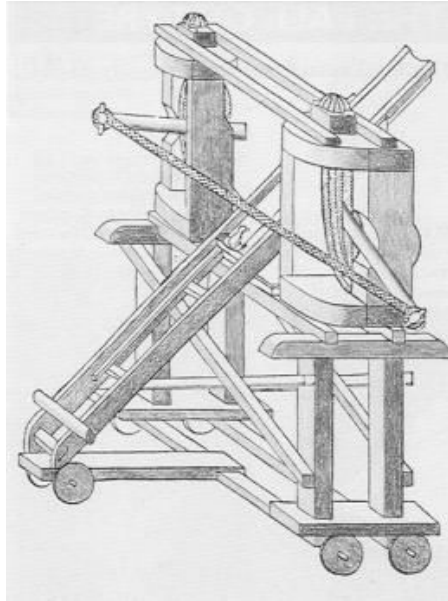
U konačnici, obje zaraćene strane su iskorištavale svoje potencijale u potpunosti. I jedni i drugi su pokušali usavršiti svoje ratne strojeve, naći novi put za osvajanje ili obranu. Kada bi jedna strana izvela određenu akciju, druga bi reagirala i tako se opsada konstantno razvijala i dobivala novi oblik. Prema informacijama iz izvora, Tir možda u inovativnosti i spremnosti preteže. Imali su zaista korisne i genijalne načine obrane koje Aleksandar nije uspio nadmudriti. Na kraju on nije osvojio grad zbog toga što ga je spojio s kopnom. Tir je dokrajčila mnogobrojnost Aleksandrove vojske i njegova sposobnost koordiniranja svojih ljudi, fizički i mentalno. Njegova je vojska u jednom trenutku napala grad s više strana, na što Tirici nisu imali mogućnosti reagirati. Treba se sjetiti kako su oni već jedno probijanje zida preživjeli i taj napad odbili.

¹¹³ Yenne, 2010., 56.

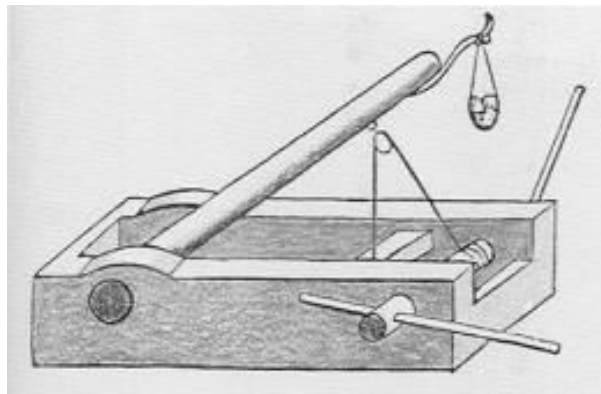
¹¹⁴ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 43.

¹¹⁵ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 44.

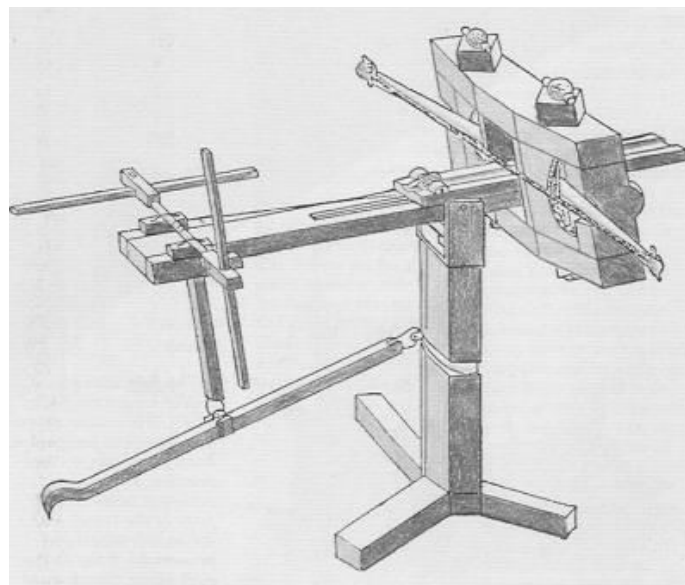
¹¹⁶ Diod. Sic. *Bibl. Hist.* 17. 45.

Sl. 11. Mehanički kamenobacač na kotačima (*lithobolos*) s velikim remenikom montiranim na drveni okvir (Sekunda, Warry, 1998., 97.)

Sl. 12. Mehanički kamenobacač bez kotača (Sekunda, Warry, 1998., 97.)

Sl. 13. Mehanički katapult strijelobacač (*oxybeles*) (Sekunda, Warry, 1998., 97.)

8. Zaključak

Aleksandar je uz velike napore i strpljenje osvojio grad. Trebalo mu je čak sedam mjeseci i nekoliko promjena planova da izvrši svoj pothvat. Gradnja mola s pomoću kojega je planirao osvojiti grad bila je prva i genijalna ideja, svojevrsna prečica k pobjedi, na početku je mislio. Ovime je nastojao zaobići nedostatak svoje pomorske moći, ali i pružiti nadu za osvajanje ljudima koji su ga slijedili. Gradnja nasipa u službi opsade grada već je poznata u povijesti, kada je Dionizije I. Sirakuški odlučio osvojiti grad Motyu u laguni kod Sicilije na sličan način. Može se pretpostaviti da je Aleksandar poznao Dionizijevo djelo i stoga vjerojatno znao što radi.

Nakon što je shvatio da mu nasip neće biti dovoljan za proboj zida, okupio je oko sebe snažnu mornaricu i podanike s kojima je naposljetku okružio Tir, koji je pod pritiskom brojnosti njegove vojske podbacio.

Najvažnije povijesne posljedice osvajanja grada Tira su vezane uz daljnje Aleksandrovo napredovanje, u smislu da je nakon pobjede, konačno zagospodario svim značajnim pomorskim gradovima Sredozemlja, time dobivši veliku i brojnu mornaricu. S druge strane, Aleksandar je Darija u potpunosti lišio bilo kakve pomorske moći na Mediteranu, ne ostavivši mu niti jednog saveznika u prednjoj Aziji. Time je ostvario svoj plan da osvoji gotovo sve na zapadu (osim, u tom trenutku, Egipta) prije no što krene u duboku unutrašnjost Perzijskog Carstva. Vojne posljedice sastoje se od novog ili prilagođenog oružja za napade ili obranu. Može se lako zaključiti kako je osim velike smjelosti napadača i branitelja grada, od velike važnosti bilo oružje, sredstva ili tehnike napada i obrane s kojima se djelovalo. Tirska obrana pokazala se izvanredno domišljatom i prilagodljivom: mramorni pokretni kotači koji odbijaju strijele napadača, užareni pijesak koji su branitelji bacali na napadače ili lukavo postavljanje morske trave na zidine kako bi se ublažili udarci kamenja, omogućili su Tiru neslomljivost i potakli Aleksandra na razmišljanje o odustajanju. Aleksandar je zato morao osmisliti najučinkovitije načine opsade Tira. Njegova najvažnija sredstva bili su katapult i drveni tornjevi koji su ih nosili. Koristeći tornjeve, brodice i katapulte u isto vrijeme i u pravom trenutku, uspio je probiti snažne tirske zidine.

Naposljetku može se zaključiti kako je Aleksandar bio veoma smion i nadasve karizmatičan vladar. Izvanredan vojskovođa, odlučan, nepokolebljiv i strpljiv. Opsada Tira bila je pokazatelj kakav je doista bio ovaj čovjek koji će kasnije povesti narode u pustinje i džungle za svoje ideale.

9. Literatura

Primarni izvori:

- Arijan, *Aleksandrova vojna*, preveo i priredio Milan Stahuljak, Matica hrvatska, Zagreb, 1952.
- Diodorus Siculus, *The Library of History*, preveo i priredio C. Bradford Welles, URL:
http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Diodorus_Siculus/home.html, 1990./1991.
- Kvint Kurcije Ruf, *Povijest Aleksandra Velikog makedonskog kralja*, preveo i priredio Josip Miklić, Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2002.
- Plutarh, *Usporedni životopisi*, preveo i priredio Zdeslav Dukat, Ibro August Cesarec, Zagreb, 1988.

Sekundarni izvori:

- Duncan B. Campbell, *Besieged: Siege Warfare in the Ancient World*, Osprey Publishing, 2006.
- Waldemar Heckel, *The Wars of Alexander the Great, 336 -323 BC*, Osprey Publishing, 2002.
- Lance B. Kurke, *The Wisdom of Alexander the Great, Enduring Leadership Lessons from the Man Who Created an Empire*, AMACOM, 2004.
- Nick Sekudna, John Warry, *Alexander the Great: His Armies and Campaigns, 334-323 BC*, Osprey Publishing, 1998.
- Bill Yenne, *Alexander the Great: Lessons from History's Undefeated General*, St. Martin's Press, 2010.

10. Internet izvori

- Encyclopædia Britannica, The Editors of Encyclopædia Britannica, Levant, URL: <http://www.britannica.com/place/Levant>, pristupljeno: 6.6.2016.
- Ancient History Encyclopedia, Joshua J. Mark, Tyre, URL: <http://www.ancient.eu/Tyre/>, pristupljeno: 6.6.2016.
- Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 22.6.2016.
- Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 22.6.2016.
- Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'good' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1b.html, pristupljeno: 22.6.2016.
- Livius, Jona Lendering, Alexander the Great: the 'vulgate' sources, URL: http://www.livius.org/aj-al/alexander/alexander_z1a.html, pristupljeno: 23.6.2016.
- Proceedings of the National Academy of Sciences, Nick Marriner, Christophe Morhange, Samuel Meulé, Holocene morphogenesis of Alexander the Great's isthmus at Tyre in Lebanon, URL: <http://www.pnas.org/content/104/22/9218.full>, pristupljeno: 13.7.2016.

11. Slikovni prilozi

- Slika 1. URL: <http://www.ancient.eu/map/>, pristupljeno: 22.6.2016.
- Slika 2. URL: <https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=a72b0766aea04b48bf7a0e8c27ccc007>, pristupljeno: 22.6.2016.)
- Slika 3. Sekunda, Warry, 1998., 97.

- Slika 4. URL:
<https://www.google.com/maps/place/Lebanon/@33.4281443,35.1567285,47869m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x151f17028422aaad:0xcc7d34096c00f970!8m2!3d33.854721!4d35.862285?hl=en>, pristupljeno: 20.7.2016.
- Slika 5. Sekunda, Warry, 1998., 91.
- Slika 6. URL: URL: <http://www.mysteriesinhistory.com/ancient-wars/siege-of-tyre.php>, pristupljeno: 19.7.2016.
- Slika 7. URL: <http://battlestrategies.blogspot.hr/2014/03/siege-of-tyre-332-bc-alexander-vs-tyre.html>, pristupljeno: 20.7.2016.
- Slika 8. Sekunda, Warry, 1998., 94.
- Slika 9. Sekunda, Warry, 1998., 98.
- Slika 10. Sekunda, Warry, 1998., 95.
- Slika 11. Sekunda, Warry, 1998., 97.
- Slika 12. Sekunda, Warry, 1998., 97.
- Slika 13. Sekunda, Warry, 1998., 97.